

тих, хто вже приступив до роботи. Тому спрямованість підготовки поліцейських до самостійної результативної поведінки, прийняття правильного варіанту рішення, сприятиме підвищенню конструктивності та ефективності подолання в умовах проблемних стресових ситуацій з якими вони стикаються.

Список бібліографічних посилань

1. Байдик В. В. Особливості використання копінг-стратегій у працівників закладів освіти в умовах професійного стресу. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2013. № 2 (31). С. 28–33.

2. Войцеховська О., Закалик Г. Сучасні напрями психологічних досліджень копінг-стратегій особистості. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 2. С. 95–104.

3. Дідух М. М. Стан розвитку компонентів конструктивної копінг-поведінки у працівників органів внутрішніх справ. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Вип. 26. С. 129–143.

4. Лінник А. О. Кризи професійного становлення поліцейських. *Юридична психологія*. 2017. № 1. С. 181–189.

Отримано 28.02.2020

УДК 351.741(477):17.026.4

Ніна Володимирівна ГРИЩЕНКО,

доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент

ГІДНІСТЬ ЯК ГОЛОВНИЙ ПРИНЦИП ІНДИВІДУАЛЬНОГО МОРАЛЬНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ

Досліджено інтегративний характер поняття «гідність», показано, що усвідомлення працівником поліції власної гідності є формою його моральної самосвідомості і самоконтролю, вимогливості до себе.

Апеляція до честі гідності людини стала не лише своєрідною ознакою сучасного публічного дискурсу, а й вагомим аргументом в оцінці професійної діяльності працівників поліції. Саме за допомогою цих понять найчастіше артикулюється суспільне визнання (чи невизнання) дій як окремого працівника поліції, так і поліцейських в цілому, фіксується відповідність правоохоронної системи України європейським стандартам.

На сьогодні історичне поняття гідності людини проблематизоване з різних сторін: філософської, культурологічної, лінгвістичної, соціологічної, психологічної, тощо. Можна згадати не одну сотню публікацій із зазначеної тематики, заснованих на ідеях Аристотеля, І. Канта,

Е. Фромма, Ю. Габермаса, Дж. Роулза, однак концепт гідності і понині залишається відкритою проблемою. У сучасному інтелектуальному дискурсі та буденній свідомості можна окреслити цілий спектр підходів, в межах яких фіксуються найрізноманітніші семантичні конотації змістового навантаження поняття «гідність». Її визначають як «найвищу соціальну цінність», «внутрішню цінність людської екзистенції», «особисте немайнове право», «первинне благо», «антропологічну основу прав людини» і т.п. Попри те, що поняття «гідність» залучене до цілої низки міжнародних та національних законодавчих актів, жоден правовий документ не дає його визначення. Як зазначено у п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи», «чинне законодавство не містить визначення понять гідності, честі чи ділової репутації, оскільки вони є морально-етичними категоріями й одночасно особистими немайновими правами, яким закон надає значення самостійних об'єктів судового захисту» [4].

В сучасному різноманітті тлумачення концепту «гідність» домінує метафізичний підхід, окреслений свого часу Імануїлом Кантом. Він лежить в основі і сучасного правового тлумачення гідності людини і ґрунтується на таких основних положеннях: всі люди є рівні; гідність – це самоцінність людської особистості. Вже згадувана вище постанова Пленуму роз'яснює, що «...під гідністю слід розуміти визнання цінності кожної фізичної особи як унікальної біопсихосоціальної цінності» [4]. Саме ця цінність робить кожну людську істоту вартою такого до неї ставлення, щоб вона мала можливість актуалізувати цей потенціал людської істоти і жити у мирі з собою. У цьому аспекті гідність визнається за всіма представниками людського роду. Так, Стаття 1 Загальної декларації прав людини встановлює: «Усі люди народжуються вільними й рівними у своїй гідності та правах» [1], тож всі юридичні документи та законодавчі акти вимагають гідного ставлення навіть до злочинців, що вчинили ганебні вчинки. Стаття 28 Конституції України затверджує, що «кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню» [2]. Принцип дотримання прав і свобод людини є одним із основних і в діяльності Національної поліції України: «Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання» [3].

Загалом у сучасному світогляді ідея гідності перетворилася на своєрідний категоричний імператив, який забороняє перетворювати людину в засіб для досягнення різних цілей і визнає її автономію як розумної

істоти. Попри це, в історико-філософському дискурсі чітко проглядає й інший підхід до тлумачення гідності – як моральне ставлення людини до самої себе в результаті самоактуалізації власних потенцій. Експлікація гідності через самовідчуття, самооцінку найбільш повно розкриває і її моральний потенціал, який виявляється в системі відносин «Я – Інший». З огляду на це правомірними є зауваження Юргена Габермаса про те, що «людська гідність» у моральному і правовому вимірах тісно пов'язана із симетрією відносин. Тобто, гідність «не є власністю, якою можна «володіти» за своєю природою. Скоріше, вона позначає ту «недоторканність», яка має сенс виключно в міжособистісних відносинах взаємного визнання [5, с. 45–46]. Гідність зобов'язує людину до моральних вчинків і водночас коригує всю систему відносин, в яку вона вступає. З однієї сторони, усвідомлення людиною власної гідності є формою моральної самосвідомості і самоконтролю особистості, а з іншої – передбачає повагу з боку інших. На почутті гідності засновується вимогливість людини до самої себе. Саме тому вона утримується від певних дій, вважаючи що вони «нижче її гідності». В контексті вищесказаного гідність можна визначити як усвідомлення і переживання особистістю самої себе у сукупності морально-духовних характеристик. Відомий філософ Джон Роулз визначив самоповагу і почуття власної гідності як «первинне благо», яке лежить в основі всіх людських намірів і дій.

Гідність як головний принцип індивідуального морального самовизначення закладає імперативи людської діяльності, в тому числі і професійної. Тому в контексті професійної діяльності працівника поліції є сенс вести мову про професійну гідність поліцейського як усвідомлення ним свого професійно-особистісного значення. Приймавши Присягу, працівник поліції авансом отримує частку пошани та слави тих поліцейських, які гідно виконували і виконують свої професійні обов'язки. А це накладає особливу відповідальність на всі ті рішення, які щоденно доводиться приймати поліцейським в непростих умовах сьогодення, адже за поведінкою одного оцінюється діяльність всіх працівників Національної поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Ген. Асамблеї ООН від 10.12.1948 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 20.02.2020).

2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 20.02.2020).

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 20.02.2020).

4. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 № 1 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09 (дата звернення: 20.02.2020).

5. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы. М. : Весь Мир, 2002. 144 с.

Отримано 28.02.2020

УДК 159.92

Вікторія В'ячеславівна ДОЦЕНКО,

доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент;

 <https://orcid.org/0000-0001-7757-2793>

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОПІНГ-ПОВЕДІНКИ ПЕРШОКУРСНИКІВ ХНУВС ПІД ЧАС ТАБІРНИХ ЗБОРІВ

Проаналізовано результати емпіричного дослідження гендерних особливостей використання стратегій і моделей копінг-поведінки у першокурсників закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання під час табірних зборів.

У закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання підготовка майбутніх офіцерів поліції розпочинається з табірних зборів. Під час двотижневого вишкілу першокурсники розміщуються у гуртожитках, знайомляться один з одним, звикають до нових умов навчання, несення служби і розпорядку дня; оволодівають першими навичками фізичної і стрійової підготовки; знайомляться з історією і традиціями навчального закладу; приймають активну участь у заходах патріотичного та культурно-виховного характеру тощо.

Враховуючи усі труднощі адаптації курсантів до нових умов життя, навчання і несення служби (проживання у гуртожитках казарменого типу, посиленна фізична і стрійова підготовка, поєднання навчання з несенням служби та ін.) важливо розуміти якими психологічними засобами володіє молоде покоління майбутніх працівників поліції, щоб подолати складні, стресові ситуації без втрати психологічного здоров'я. Слід зазначити, що за останні роки значно збільшилась кількість дівчат-курсанток, які бажають навчатися у ЗВО зі специфічними умовами. У зв'язку із цим постає низка питань: чи різняться способи опанування стресом дівчат-курсанток і юнаків-курсантів? Хто краще опановує себе у складних ситуаціях, дівчата чи юнаки? Що саме викликає стресове